

ЕТИЧНА РАДА

01601, м. Київ, вул. Липська, 18/5,
тел.: (044) 277-76-32
e-mail: ec@court.gov.ua

ETHICS COUNCIL

01601, Kyiv, Lypska St., 18/5,
tel.: (044) 277-76-32
e-mail: ec@court.gov.ua

23 жовтня 2023 року

м. Київ

РІШЕННЯ

№ 57

***Про невідповідність кандидата
на посаду члена Вищої ради правосуддя
Одерія Олексія Володимировича
критеріям професійної етики та доброчесності
для зайняття посади члена Вищої ради правосуддя***

Етична рада у складі Голови Етичної ради Кишакевича Л. Ю., членів Ради: Корді Р., Перлінг Л., Сіверіна В. І., Трясуна Ю. Р., дистанційно в режимі відеоконференції провівши оцінювання відповідності кандидата на посаду члена Вищої ради правосуддя Одерія Олексія Володимировича критеріям професійної етики та доброчесності, відповідно до Закону України «Про Вищу раду правосуддя», Регламенту Етичної ради, затвердженого рішеннями Етичної ради від 01.12.2021 № 1 та від 09.12.2021 № 4 зі змінами, внесеними рішенням Етичної ради від 26.04.2022 № 4 (далі – Регламент), Методології оцінювання відповідності кандидата на зайняття посади члена Вищої ради правосуддя та членів Вищої ради правосуддя критерію професійної етики та доброчесності, затвердженої рішенням Етичної ради від 09.12.2021 № 5 (далі – Методологія),

В С Т А Н О В И Л А:

Відповідно до ч. 14 ст. 9¹ Закону України «Про Вищу раду правосуддя» Етична рада проводить відбір кандидатів на посади члена Вищої ради правосуддя у два етапи:

1) проведення відбору кандидатів за результатами розгляду поданих кандидатами документів, результатів спеціальної перевірки і відповідної інформації з відкритих джерел та формування списку кандидатів, допущених до співбесіди;

2) проведення співбесіди з відібраними кандидатами та визначення списку кандидатів для рекомендації органам, що обирають (призначають) членів Вищої ради правосуддя.

Етична рада отримала копії документів Одерія О.В. для участі у конкурсі на посаду члена Вищої ради правосуддя від з'їзду представників юридичних вищих навчальних закладів та наукових установ та рішенням від 21.08.2023 року № 42 допустила його до співбесіди.

З вересня 2022 року Одерій О.В. обіймає посаду професора кафедри кримінального процесу та криміналістики Донецького державного університету внутрішніх справ.

Вивчивши документи Одерія О.В. для участі у конкурсі, його письмові пояснення та документи, які він надав на запит Етичної ради, інформацію, отриману з відкритих джерел та від громадських організацій, інформацію, отриману від Національного агентства з питань запобігання корупції (далі – НАЗК) і Національного антикорупційного бюро України (далі – НАБУ), провівши співбесіду з ним, Етична рада дійшла таких висновків.

1. Щодо законності джерел походження коштів на придбання автомобіля Mitsubishi Grandis, 2008 року випуску

У декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, (далі – майнова декларація) за 2022 рік кандидат вказав, що з 20 грудня 2008 йому належить автомобіль Mitsubishi Grandis 2008 року випуску. При цьому, кандидат не задекларував вартість цього автомобіля.

На запитання Етичної ради щодо його вартості, кандидат повідомив, що в нього не зберігся договір купівлі-продажу, а тому він не може надати точну інформацію про вартість транспортного засобу. У зв'язку з цим, за словами кандидата, він не задекларував вартість автомобіля, оскільки не хотів надавати недостовірну інформацію у майновій декларації. Втім, під час співбесіди Етична рада поставила кандидатові питання про приблизну вартість автомобіля, і кандидат не назвав Етичній раді навіть приблизної вартості свого транспортного засобу.

На запитання Етичної ради щодо джерел походження коштів для придбання автомобіля, кандидат повідомив, що цей автомобіль був придбаний за рахунок сумісних збережень кандидата та його дружини за період спільного проживання.

За словами кандидата, транспортний засіб був придбаний у 2008 році під час економічної кризи, коли курс гривні до долару США змінився, а автомобільні дилери намагалися продати залишки товару за вигіднішим курсом. З пояснень кандидата, ціни були зафіксовані у гривнях до курсу іноземної валюти (долара США), який був затверджений Національним банком України (далі – НБУ) до початку фінансової кризи.

За інформацією з відкритих джерел, у 2008 році вартість такого автомобіля на вторинному ринку становила щонайменше 25 000- 30 000 доларів.

Взявши до уваги пояснення кандидата та дані НБУ, Етична рада погоджується із тим що, у 2008 році сталося коливання курсу долару: станом на початок року курс долара США до гривні становив 5.05, а в кінці року, коли кандидат придбав автомобіль, курс долара США до гривні становив вже 7.87.

Таким чином, навіть за умови фіксування автомобільним дилером найсприятливішого курсу, та за найнижчої можливої вартості такого автомобіля, транспортний засіб кандидата не міг коштувати менше 125 000 гривень.

Водночас, відповідно до Державного реєстру фізичних осіб – платників податків (далі – Реєстр), дохід кандидата за 1998-2008 роки становив приблизно 255 000 гривень (без вирахування податків), а у його дружини доходи були відсутні.

Враховуючи доходи Одерія О.В. за 1998-2008 роки та придбання автомобіля вартістю орієнтовно 125 000 гривень у 2008 році, у сім'ї кандидата лишалося близько 130 000 гривень (без сплати податків) на проживання та утримання об'єктів нерухомого майна за весь цей період. Таким чином, родина Одерія О.В., що складалася на той момент із чотирьох осіб, впродовж 1998-2008 років мала би витратити не більше, ніж 1000 гривень на місяць (без сплати податків).

Етична рада звертає увагу, що у 2000 році прожитковий мінімум для сім'ї з чотирьох осіб становив 1058 гривень, а в подальшому зростав, та в 2008 році становив вже 2 592 гривень на місяць. Отже, за умови купівлі транспортного засобу виключно за законні доходи Одерія О.В., родина не мала би достатньої кількості коштів для проживання, утримання нерухомого майна та інших можливих витрат.

Також ці розрахунки не беруть до уваги фінансові зобов'язання у вигляді доплати за надлишкові квадратні метри при приватизації квартири у 2004 році, про які кандидат повідомив у своїх письмових поясненнях, а

також купівлю дружиною кандидата будинку загальною площею 52,4 кв.м у с. Закітне, Донецької області у 2005 році.

Таким чином, беручи до уваги інформацію про доходи кандидата та членів його сім'ї, а також витрати пов'язані із утриманням родини, доплатою за надлишкові квадратні метри при приватизації квартири у 2004 році, купівлю дружиною кандидата булінку у с. Закітне, Етична рада вважає непереконливими пояснення кандидата, щодо того, що автомобіль Mitsubishi Grandis, 2008 року випуску, був придбаний за рахунок сумісних збережень кандидата та його дружини за період спільного проживання.

Відповідно до пункту 1.3. Методології, одним із показників критерію професійної етики та доброчесності є відсутність сумнівів щодо законності джерел походження майна, відповідності рівня життя кандидата або членів його сім'ї задекларованим доходам.

Згідно з пунктом 1.3.2 Методології, показником критеріїв професійної етики та доброчесності є чесність, тобто наявність високих моральних якостей, правдивість у професійній діяльності та повсякденному житті. Також відповідно до п. 1.3.7.6 Методології, кандидат повинен відповідати вимогам фінансового контролю, що визначені антикорупційним законодавством, зокрема, щодо надання повної та точної інформації у майнових деклараціях.

За результатами аналізу доходів та витрат кандидата та членів його сім'ї впродовж 1998-2008 років, вивчення наданих ним пояснень, у Етичній раді виникли обґрунтовані сумніви щодо законності джерел походження коштів на придбання кандидатом автомобіля Mitsubishi Grandis, 2008 року випуску, а відтак і відповідності кандидата такому показнику критерію доброчесності, як чесність.

2. Щодо законності джерел походження коштів на придбання дружиною кандидата автомобіля Skoda Octavia, 2006 року випуску, та квартир у м. Слов'янську та м. Києві

У майновій декларації за 2022 рік кандидат зазначив, що його дружині на праві власності належать, зокрема:

- квартира у м. Слов'янську, загальною площею 60,3 кв.м, вартістю 238 478 гривень, набута у власність 15 серпня 2014;
- квартира у м. Києві, загальною площею 44,77 кв.м, вартістю 827 739 гривень, набута у власність 14 жовтня 2016;
- автомобіль Skoda Octavia, 2006 року випуску, вартістю 10 000 доларів США (з пояснень кандидата), набута у власність 16 травня 2012.

Згідно з даними Реєстру, дохід у дружини кандидата з 1998 року по 2016 рік був відсутній. На запитання Етичної ради щодо джерел походження коштів на придбання майна, кандидат зазначив, що наведені об'єкти були придбані за рахунок збережень подружжя та, зокрема, за рахунок заощаджень від реалізації цуценят з розплідника «FON DER ODER-DON», що належав кандидату та його дружині.

У відповідь на запитання Етичної ради щодо розміру заощаджень від реалізації цуценят, кандидат зазначив, що дохід від продажу цуценят за 2010-2022 роки сукупно склав 38 400 доларів США та 20 000 гривень.

Також кандидат зазначив, що фактична робота розплідника розпочалась у 2010 році, а в 2011 році розплідник був зареєстрований у Всеукраїнській громадській організації «Кінологічна Спілка України». Втім, на запитання Етичної ради чи була ця діяльність зареєстрована як господарська діяльність, кандидат зазначив що відповідна реєстрація не проводилася. Дружина, яка переважно займалась розведенням цуценят, не

zareєструвала ані юридичну особу, ані провадила цю діяльність як фізична особа-підприємець. За словами кандидата, відповідна реєстрація не була оформлена, оскільки цуценята вирощувалися на земельних ділянках (садибі), якими володіє подружжя у с. Закітне, Краматорського району, Донецької області, а реалізація цуценят здійснювалася як продаж власної сільськогосподарської продукції. Так, під час співбесіди кандидат додатково пояснив, що його дружина перший час продавала цуценят приблизно за 1000 доларів США на ринку «Мотодрон» у м. Донецьк, а в подальшому займалася реалізацією цуценят за домовленістю сторін. Також кандидат повідомив, що податки від продажу цуценят не сплачувалися, адже відповідно до його розрахунків, доходи не перевищували поріг для оподаткування, встановлений законодавством для продажу власної сільськогосподарської продукції.

Етична рада звернулася до кандидата із запитом надати документи, які могли би підтвердити продаж цуценят та отримання зазначених кандидатом доходів, або будь-яких документів за період 2010-2022 років, які могли би довести проведення платіжно-розрахункових операцій між дружиною кандидата та покупцями цуценят, зокрема: рахунки, чеки, банківські квитанції, розписки про отримання готівкових коштів тощо. Кандидат зазначив, що не має таких документів: з його слів, всі правочини укладались усно, а гроші від реалізованих цуценят дружина отримувала у готівковій формі безпосередньо в момент продажу.

У межах оцінювання відповідності кандидатів критеріям професійної етики та доброчесності Етична рада використовує інформацію про офіційні доходи, яка міститься в державних реєстрах. Етична рада може врахувати іншу інформацію про доходи, однак кандидат має надати достовірне підтвердження такій інформації.

Етична рада вважає непереконливими пояснення кандидата щодо одержання доходів від продажу цуценят, оскільки він не надав жодних

документів, які могли би підтвердити одержання коштів на загальну суму 38 400 доларів США та 20 000 гривень від діяльності розплідника «FON DER ODER-DON».

Етична рада звертає увагу, що кандидат мав й інші доходи для придбання автомобіля Skoda Octavia, 2006 року випуску, та квартир у м. Слов'янську та м. Києві, про які він зазначив у своїх відповідях. Однак цих доходів самих по собі було недостатньо для придбання автомобіля та квартир загальною вартістю більше 1 000 000 гривень.

Згідно з п. 1.3.7 Методології, джерела походження майна кандидата є законними, якщо відсутні обґрунтовані сумніви в протилежному. Відповідно до п. 1.3.7.3 Методології, не вважається законним дохід, що не був задекларований в органах державної влади згідно з вимогами законодавства.

Таким чином, оскільки кандидат не надав підтвердження походження коштів на придбання його дружиною автомобіля Skoda Octavia, 2006 року випуску, вартістю 10 000 доларів США, квартири у м. Слов'янську вартістю 238 478 гривень та квартири у м. Києві вартістю 827 739 гривень, та не зміг підтвердити отримання доходів від продажу цукенят, Етична рада має обґрунтований сумнів щодо законності джерел походження коштів на придбання цього майна.

3. Щодо порушення правил академічної доброчесності при виконанні обов'язків офіційного опонента

У 2019 році у Донецькому юридичному інституті МВС України відбувся захист дисертаційного дослідження Барвенка Віталія Костянтиновича (далі – дисертант) на тему «Початковий етап розслідування порушень правил охорони вод та забруднення моря».

Одерій О.В. був офіційним опонентом під час захисту цього дисертаційного дослідження. Зі слів кандидата, до його обов'язків як офіційного опонента входило вивчення дисертаційного дослідження та надання відгуку до спеціалізованої вченої ради К 11.737.01.

Під час дослідження Етичною радою текстів автореферату дисертації та дисертаційного дослідження «Початковий етап розслідування порушень правил охорони вод та забруднення моря», була знайдена значна кількість текстових збігів без посилання на джерела. Такі текстові збіги в цих наукових роботах містять запозичення з дисертаційного дослідження на тему «Проблеми теорії та практики розслідування злочинів проти довкілля» (поданої для здобуття ступеня доктора юридичних наук у 2015 році), автором якої є сам Одерій О.В. (Додаток 1).

На запитання Етичної ради чи помітив кандидат таку кількість текстових збігів без посилання на джерела у наукових роботах дисертанта, та чи повідомив він про них спеціалізовану вчену раду або Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, кандидат зазначив, що плагіату в цих роботах не помітив, а отже і не мав про що повідомляти ані спеціалізованій вченій раді, ані Національному агентству із забезпечення якості вищої освіти. Втім, на запитання Етичної ради під час співбесіди чи кандидат готовий здійснити порівняння свого дисертаційного дослідження та згаданих наукових робіт на предмет наявності в них фактів академічного плагіату, кандидат категорично відмовився від проведення такої перевірки.

На письмові запитання Етичної ради щодо того, чому кандидат як офіційний опонент не повідомляв про випадки плагіату спеціалізованій вченій раді та Національному агентству із забезпечення якості вищої освіти, кандидат повідомив, що таку перевірку здійснювала інша відповідальна особа, а він вважає «наведені Етичною радою випадки недоліками в роботі, які не вплинули на позитивні результати та позитивні враження провідних науковців у сфері криміналістики». Таким чином, як пояснює кандидат, всі

присутні члени спеціалізованої вченої ради проголосували за присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук дисертанту без будь-яких зауважень та застережень.

Етична рада критично ставиться до таких пояснень кандидата, оскільки кандидат і мав, як офіційний опонент, провести відповідний аналіз наукової роботи дисертанта для членів спеціалізованої вченої ради. Значна кількість текстових запозичень без посилання на джерела свідчить не про недоліки в наукових роботах, а про спробу видати чужі наукові результати за власні. На думку Етичної ради, відмова кандидата визнати наявність значної кількості текстових запозичень без посилання на джерела в науковій роботі дисертанта може свідчити про упередженість кандидата щодо змісту цієї роботи.

Відповідно до п. 6.4 Етичного кодексу ученого України, схваленого Постановою загальних зборів Національної академії наук України від 15.04.2009 № 2, учений несе персональну відповідальність за чесну й об'єктивну оцінку кандидатських і докторських дисертацій. Виступаючи в ролі опонента при захисті дисертаційних робіт, учений має бути неупередженим.

Згідно з п. 1.5 Етичного кодексу ученого України, учений зобов'язаний протидіяти конформізму в науковому співтоваристві, протидіяти присудженню наукових ступенів і звань за роботи, які виконані з порушенням норм етики, зокрема рішуче викривати факти плагіату й інших форм порушень авторського права.

Етична рада вважає, що кандидат, як офіційний опонент, не міг не знати про велику кількість текстових запозичень у наукових роботах, оскільки вони взяті із його власного дослідження для здобуття ступеня доктора юридичних наук. Втім, кандидат не тільки не виконав обов'язки офіційного опонента, оскільки проігнорував наявність значної кількості текстових запозичень в цих роботах зі свого дисертаційного дослідження

без посилання на джерело, але й не повідомив про можливі факти академічного плагіату Національному агентству із забезпечення якості вищої освіти та спеціалізованій вченій раді, яка в подальшому проголосувала за захист дисертаційного дослідження дисертанта.

У п. 1.3.3 Методології передбачено, що неупередженість - відсутність негативної або позитивної, заздалегідь сформованої суб'єктивної думки, відношення проти кого-, чого-небудь, здатність ухвалювати безсторонні, справедливі, об'єктивні рішення попри наявність симпатій, антипатій, суспільної думки.

Згідно з п. 1.3.4.1 Методології кандидат не відповідає показнику неупередженості, зокрема, у разі наявності обґрунтованих сумнівів, що такий кандидат, перебуваючи на теперішній або будь-якій попередній посаді діяв відповідно до вимог законодавства, правил професійної етики (вимог академічної доброчесності), інших етичних норм щодо неупередженості.

Відповідно до п. 1.3.6.1 Методології, кандидат не відповідає показнику дотримання етичних норм, зокрема, у разі наявності обґрунтованих сумнівів, що такий кандидат перебуваючи на теперішній або будь-якій попередній посаді, діяв відповідно до правил професійної етики та інших етичних норм.

Таким чином, оскільки кандидат як офіційний опонент не повідомив Національному агентству із забезпечення якості вищої освіти та спеціалізованій вченій раді про наявність у авторефераті та дисертаційному дослідженні дисертанта значної кількості текстових запозичень без посилання на джерело, та відмовився визнати, що такі запозичення можуть свідчити про факти академічного плагіату, Етична рада має обґрунтовані сумніви щодо відповідності кандидата показникам неупередженості та дотримання етичних норм критеріїв професійної етики та доброчесності.

Враховуючи вищезазначені обґрунтовані сумніви як окремо, так і в сукупності, керуючись пунктами 2.3, 3.1, 3.2, 3.16.2 Регламенту Етичної ради, Методологією, статтею 9¹ Закону України «Про Вищу раду правосуддя», Прикінцевими і перехідними положеннями Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо порядку обрання (призначення) на посади членів Вищої ради правосуддя та діяльності дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя», Етична рада

у х в а л и л а:

кандидата на посаду члена Вищої ради правосуддя Одерія Олексія Володимировича визнати таким, що не відповідає критеріям професійної етики та доброчесності для зайняття посади члена Вищої ради правосуддя.

Голова

(підпис)

Л. Ю. Кишакевич

Додаток № 1 до Рішення Етичної ради
 від 23.10.2023 № 56
 Про невідповідність кандидата
 на посаду члена Вищої ради правосуддя
 Одерія Олексія Володимировича
 критеріям професійної етики та доброчесності
 для зайняття посади члена Вищої ради правосуддя

Порівняльна таблиця фрагментів дисертаційного дослідження Одерія О.В. на тему «Проблеми теорії та практики розслідування злочинів проти довкілля» на здобуття ступеню доктора юридичних наук, 2015 рік та автореферату дисертаційного дослідження Барвенка В.К. на тему «Початковий етап розслідування порушення правил охорони вод та забруднення моря» на здобуття ступеню кандидата юридичних наук, 2019 рік.

Текст дисертаційного дослідження Одерія О.В. на тему «Проблеми теорії та практики розслідування злочинів проти довкілля», 2015 рік	Текст автореферату дисертаційного дослідження Барвенка В.К. на тему «Початковий етап розслідування порушення правил охорони вод та забруднення моря», 2019 рік
<p>Сторінка 4 Актуальність теми. Україна має значні та різноманітні природні ресурси, які протягом тривалого історичного періоду зазнавали масштабної екстенсивної експлуатації, що призвело до їх негативних техногенних змін регіонального рівня та суттєвого зменшення їх еколого-захисного потенціалу. На сьогодні антропогенне й техногенне навантаження на навколишнє природне середовище у кілька разів перевищує відповідні показники в розвинутих країнах світу, а забруднення довкілля досягло загрозливого рівня, що негативно позначається, у першу чергу, на здоров'ї населення.</p>	<p>Сторінка 1 Обґрунтування вибору теми дослідження. Економічний і соціальний розвиток України призвів до явних протиріч з такими можливостями біосфери, як відтворення ресурсів та її життєзабезпечення. В результаті нераціональної діяльності людини забруднюються річки, міліють моря і озера, зникають багато видів рослин і тварин. Це призводить до того, що не тільки в нашій країні, але і у всьому світі гостро постає питання про збереження навколишнього середовища як існування і виживання людства. Україна має значні та різноманітні природні ресурси, які протягом тривалого історичного періоду зазнавали масштабної екстенсивної експлуатації, що призвело до їх негативних техногенних змін регіонального рівня та суттєвого зменшення їх еколого-захисного потенціалу. Сьогодні антропогенне й</p>

	техногенне навантаження на водні ресурси у кілька разів перевищує відповідні показники в розвинених країнах світу, а забруднення довкілля досягло загрозливого рівня, що негативно позначається, у першу чергу, на здоров'ї населення.
<p>Сторінка 7 Мета і задачі дослідження [...] <ul style="list-style-type: none"> - систематизувати обставини, що підлягають з'ясуванню під час розслідування злочинів проти довкілля; - розкрити особливості взаємодії органів досудового розслідування з державними та недержавними суб'єктами під час виявлення та розслідування злочинів проти довкілля; - визначити специфіку проведення окремих слідчих (розшукових) дій та роботи з документами в ході розслідування злочинів проти довкілля; </p>	<p>Сторінки 2-3 Мета і завдання дослідження [...] <ul style="list-style-type: none"> - систематизувати обставини, що підлягають з'ясуванню під час розслідування порушень правил охорони вод та забруднення моря; - розкрити особливості взаємодії органів досудового розслідування з державними та недержавними суб'єктами під час виявлення та розслідування порушень правил охорони вод та забруднення моря; - визначити специфіку проведення окремих слідчих (розшукових) дій та роботи з документами в ході розслідування порушень правил охорони вод та забруднення моря; </p>
<p>Сторінки 8-9 Методи дослідження. В ході дослідження використовувався комплекс методів наукового пізнання дійсності, в основі якого знаходився загальний діалектичний метод. За допомогою нього теоретичні засади методики розслідування злочинів проти довкілля розглянуто в їх розвитку та взаємозв'язку, взаємовпливі як між собою, так і з практичною діяльністю правоохоронних та інших державних органів. Принагідно застосовано спеціальні наукові методи дослідження: формально-логічний, якій використано в розробленні наукових передумов формування та загальних положень методики розслідування злочинів проти довкілля (розділи 1, 2); системно-структурний, що дав змогу диференціювати та класифікувати окремі різновиди злочинів цієї групи, елементи їх механізмів, а також систематизувати відповідні криміналістичні методики</p>	<p>Сторінка 3 Методи дослідження. Використовувався комплекс методів наукового пізнання дійсності, в основі якого знаходився загальний діалектичний метод. В цьому аспекті особливості механізму порушень правил охорони вод і забруднення моря, а також чинники початкового етапу розслідування досліджувалися в їх взаємозв'язку і розвитку. Як спеціальний науковий інструментарій використовувалися методи: формально-логічні (аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогія), які застосовувалися на протязі всього дослідження; системно-структурний для диференціації та систематизації елементів механізму злочинів даної категорії (підрозділи 1.1, 1.2); порівняльно-правовий при дослідженні вітчизняного та зарубіжного законодавства, що регулює протидію злочинам проти довкілля (підрозділи 1.1, 1.2, 3.1-3.4); історико-правовий — при дослідженні</p>

розслідування (розділи 1, 2); порівняльно-правовий – у дослідженні вітчизняного та зарубіжного законодавства, що регулює протидію злочинам проти довкілля (підрозділи 1.1, 1.2, 3.1-3.3, 3.5, розділ 5); історико-правовий – у розкритті генези кримінального та кримінального процесуального законодавства, еволюції поглядів учених на окремі наукові проблеми (підрозділи 1.2, 1.3, 3.1, 3.2, 4.1, 4.4.); конкретно-соціологічні методи (анкетування, опитування, інтерв'ювання), які використані для збору інформації про способи (механізми) зазначених злочинів, особливості їх розслідування та запобігання їм; статистичні методи (групування, зведення, аналіз кількісних показників), що надало можливість узагальнити результати аналізу матеріалів слідчої та судової практики (підрозділи 1.1, 1.2, 2.2, 2.3, 5.2, розділи 3 та 4); логіко-нормативний метод, який застосовано для аналізу нормативно-правових актів з питань, що мають значення для методики розслідування злочинів проти довкілля та запобігання їм (підрозділи 1.1, 1.2, 3.1, 3.2, 3.3, 3.5; розділи 4, 5).

генези кримінального та кримінального процесуального законодавства, розвитку поглядів учених на окремі наукові проблеми (підрозділи 1.1, 3.1-3.4); конкретно-соціологічні методи (опитування, експертні оцінки) для збору інформації про механізм зазначених злочинів, особливості їх розслідування (розділи 2 і 3); статистичні методи (аналіз кількісних показників) для узагальнення результатів аналізу матеріалів слідчої та судової практики (підрозділи 2.3, 3.1—3.3).

Порівняльна таблиця фрагментів дисертаційного дослідження Одерія О.В. на тему «Проблеми теорії та практики розслідування злочинів проти довкілля» на здобуття ступеню доктора юридичних наук, 2015 рік та дисертаційного дослідження Барвенка В.К. на тему «Початковий етап розслідування порушення правил охорони вод та забруднення моря» на здобуття ступеню кандидата юридичних наук, 2019 рік.

<p>Текст дисертаційного дослідження Одерія О.В. на тему «Проблеми теорії та практики розслідування злочинів проти довкілля», 2015 рік</p>	<p>Текст дисертаційного дослідження Барвенка В.К. на тему «Початковий етап розслідування порушення правил охорони вод та забруднення моря», 2019 рік</p>
<p>Розділ «1.2 Поняття злочинів проти довкілля»</p> <p>Сторінка 29: Термін «злочин» є складним словом, утвореним з основ іменника «зло» та дієслова «чинити», і означає «вчинення зла», «вчинене зло» [525, с. 37]. Отже, злочином, у найзагальнішому розумінні, є заподіяння певного зла, певної шкоди. «Великий тлумачний словник сучасної української мови» містить таке визначення: «Злочин, -у, ч. 1. Суспільно небезпечна дія (чи бездіяльність), що чинить, заподіє зло людям. 2. Неприпустимий, ганебний вчинок. // Неправильна, шкідлива поведінка» [141, с. 464].</p>	<p>Розділ «1.1 Кримінально-правова характеристика порушення правил охорони вод та забруднення моря»</p> <p>Сторінка 30: Термін «злочин» є складним словом, утвореним з основ іменника «зло» та дієслова «чинити», і означає «вчинення зла», «вчинене зло». Отже злочином, в загальному розумінні, є заподіяння певного зла, певної шкоди інтересам суспільства. «Великий тлумачний словник сучасної української мови» містить такі визначення поняття «злочин»: «1. Суспільно небезпечна дія (чи бездіяльність), що чинить, заподіє зло людям. 2. Неприпустимий, ганебний вчинок. 3. Неправильна, шкідлива поведінка» [58, с.1440].</p>
<p>Сторінки 29-30: Згідно зі ст. 16 Конституції України обов'язком держави є забезпечення екологічної безпеки й підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків чорнобильської катастрофи, збереження генофонду українського народу [357]. Для запобігання негативним наслідкам неправомірної поведінки людини щодо довкілля вона змушена використовувати один із найбільш жорстких засобів впливу – кримінальну відповідальність. Норми про відповідальність за злочини проти довкілля наведено у VIII розділі Особливої частини КК України</p>	<p>Сторінка 30-31: В статті 16 Конституції України [202, с.141] закріплено, що обов'язком держави є забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи, збереження генофонду Українського народу. Тобто держава, з метою запобігти негативним наслідкам неправомірної поведінки людини щодо довкілля, має використовувати різні засоби впливу, в тому числі – кримінальну відповідальність. Норми про відповідальність за злочини проти довкілля виділено в окремий восьмий розділ Особливої частини КК України. Хоча, деякі норми, що стосуються</p>

<p>«Злочини проти довкілля», що містить 21 статтю. Водночас такий особливо небезпечний злочин проти довкілля, як екоцид, український законодавець зараховує до злочинів проти безпеки людства і вводить його до розділу XX Особливої частини «Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку» (відповідно до ст. 441 КК екоцид – це масове знищення рослинного або тваринного світу, отруєння атмосфери або водних ресурсів, а також учинення інших дій, що можуть спричинити екологічну катастрофу).</p>	<p>екологічних кримінальних правопорушення можна знайти і в інших розділах Особливої частини КК України. Цікавими у цьому відношенні виявилися злочини, які передбачені ст.,ст. 242, 243, щодо порушення правил охорони вод та забруднення моря [226, с.199]. Крім цього зазначається, що, такий злочин проти довкілля, як екоцид, український законодавець відніс до безпеки людства і ввів його до розділу XX Особливої частини КК України «Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку». Стаття 441 КК України визначає екоцид як масове знищення рослинного чи тваринного світу, отруєння атмосфери або водних ресурсів, а також учинення інших дій, що можуть спричинити екологічну катастрофу.</p>
<p>Сторінки 31-33:</p> <p>Необхідність визначення поняття екологічного злочину зумовлено низкою причин:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. У чинному КК України екологічні злочини виокремлено в окремий розділ Особливої частини – розділ VIII «Злочини проти довкілля». 2. КК України не дає нормативного визначення екологічного злочину, хоча законодавець вважає за можливе дати визначення військових злочинів (до речі, у КК Російської Федерації спостерігається аналогічна ситуація). 3. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» також не містить визначення злочину проти довкілля, проте у ст. 68 цього закону передбачено основні види порушень законодавства про охорону навколишнього природного середовища. [...] 4. Незважаючи на те, що більшість загальнотеоретичних термінів не знаходить прямого закріплення в законодавчих актах, їх цінність для практики – правотворчої, правозастосовної, інтерпретаційної, правовиховної – є очевидною. Без освоєння цього понятійного апарату юридичної науки практична діяльність 	<p>Сторінка 32:</p> <p>Серед причин необхідності визначення правової категорії «злочини проти довкілля» або «екологічні кримінальні правопорушення» можна виділити наступні:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. У чинному КК України злочини проти довкілля виділено в окремий восьмий розділ Особливої частини. 2. КК України не дає нормативного визначення понять «злочин проти довкілля» або «екологічне кримінальне правопорушення», хоча в той же час законодавець вважає за можливе визначити в статті 401 КК України поняття військового злочину. 3. В Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» ми не знаходимо визначення поняття «злочин проти довкілля», проте у статті 68 зазначеного закону наводиться перелік порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища. 4. Можна констатувати, що велика кількість правових термінів не знаходить прямого закріплення в законодавчих актах, хоча їх цінність для практики – правотворчої, правозастосовної, інтерпретаційної та право виховної – є очевидною. Без освоєння понятійного апарату юридичної науки практична діяльність у сфері права є ускладненою.

<p>у сфері права була б украї ускладненою, а на професійному рівні – навряд чи можливою [56, с. 4].</p> <p>5. У правозастосовній практиці постійно постає питання про розмежування злочинних і незлочинних екологічних правопорушень, однак чинний Кодекс України про адміністративні правопорушення (надалі – КУпАП) також не містить визначення екологічного правопорушення.</p>	<p>5. У практиці правозастосування постійно постають питання про розмежування злочинних і незлочинних екологічних правопорушення, однак чинний Кодекс України про адміністративні правопорушення також не містить терміну «екологічне правопорушення».</p>
<p>Сторінка 38: Усе сказане вище дає підстави для таких висновків: 1) поняття «довкілля» позбавлене змістового навантаження й породжує ще більші суперечності; 2) термін «навколишнє середовище» характеризується невизначеністю і є суперечливим, оскільки охоплює як природу, так і різні будівлі, відповідну інфраструктуру; 3) терміни «природа» і «природні ресурси» є занадто всеохопними і стосуються й тих компонентів, які людина не в змозі використовувати й охороняти.</p>	<p>Сторінка 34-35: Зазначені характеристики термінів «довкілля», «навколишнє середовище», «навколишнє природне середовище», дозволяє зробити наступні висновки: а) термін «довкілля» позбавлений конкретного змістового навантаження, під ним можна розуміти всі об'єкти природи, що оточують людину, використання цього терміну породжує великі суперечності; б) поняття «навколишнє середовище» є невизначеним і суперечливим, оскільки охоплює як природні об'єкти, так і антропогенні: будівлі, відповідну інфраструктуру; в) поняття «природа» і «природні ресурси» є широкими за змістом, вони стосуються в тому числі і тих компонентів, які людина не в змозі використовувати і охороняти.</p>
<p>Розділ «2.1 Теоретичні основи формування криміналістичної характеристики злочинів проти довкілля» Сторінка 81 Одні науковці вважають, що криміналістична характеристика – це наукова абстракція, яка ґрунтується на аналізі слідчої, експертної, оперативної та судової практики. Хоча в тлумачному словнику абстракцію визначено як те, що не має практичного застосування [138, с. 10], а це вже не зовсім кореспондує з природою та призначенням аналізованої категорії. Інші вчені наголошують на тому, що на відміну від кримінально-правової криміналістична характеристика є органічною частиною загального</p>	<p>Розділ «1.2 Структура криміналістичної характеристики порушення правил охорони вод та забруднення моря» Сторінки 38-39 Одні вчені вважають, що криміналістична характеристика є науковою абстракцією, яка ґрунтується на аналізі слідчої, експертної, оперативно-розшукової та судової практики. Інші науковці наполягають на тому, що на відміну від кримінально-правової криміналістична характеристика є органічною частиною загального розуміння злочину та має допоміжний, специфічний, службовий характер, вона доповнює інформаційну характеристику певної групи злочинів. Криміналістична характеристика, з одного боку, ґрунтується на дослідженні і аналізі</p>

<p>розуміння злочину та має допоміжний, специфічний, службовий характер [896, с. 45]. Однак, незважаючи на допоміжний характер, вона, без сумніву, доповнює інформаційну характеристику певної групи злочинів, а отже, є однією зі сторін загального розуміння злочину.</p>	<p>конкретних злочинів, а з іншого боку, застосовується для успішного розслідування злочинів.</p>
<p>Сторінка 82 З цього приводу заслуговує на увагу позиція В. А. Журавля, який зазначає, що криміналістична характеристика - це не ілюзія, а реально існуюча й дуже важлива в науково-теоретичному і практичному плані категорія, яка ще повністю не вичерпала свій внутрішній потенціал і тому потребує на подальше розроблення [265, с. 143]. Вважаємо за доцільне відмежувати загальну криміналістичну характеристику злочинів від конкретної криміналістичної характеристики, тобто тієї, що стосується лише окремого виду або групи схожих за кримінально-правовими ознаками діянь. Адже загальна криміналістична характеристика злочинів являє собою абстрактний опис структури, принципів та правил побудови видових і внутрішньовидових (групових) конкретних характеристик. Вона постає лише орієнтиром, що має суто загальне методологічне значення як відправна теоретична база для розробки окремих типових криміналістичних характеристик окремих видів (груп) злочинів. На думку науковців, криміналістична характеристика має трирівневий характер: 1) криміналістична характеристика злочину як явища; 2) криміналістична характеристика виду, групи злочинів; 3) криміналістична характеристика окремого злочину [826; 717].</p>	<p>Сторінка 39 Зокрема, В.А.Журавель в комплексі своїх наукових праць виходить з того, що криміналістична характеристика – це не ілюзія, а реально існуюча й дуже важлива в науково-теоретичному і практичному плані категорія, яка ще повністю не вичерпала свій внутрішній потенціал і тому потребує подальшого розроблення [139-146]. Необхідно відмежовувати загальну криміналістичну характеристику злочинів від конкретної криміналістичної характеристики, що стосується лише окремого виду кримінального правопорушення або групи схожих за кримінально-правовими ознаками суспільно небезпечних діянь. Загальна криміналістична характеристика – це абстрактний опис структури, принципів та правил побудови видових і групових характеристик. На думку деяких науковців криміналістична характеристика має три рівня: 1) криміналістична характеристика злочину як негативного, суспільно небезпечного явища; 2) криміналістична характеристика виду, групи злочинів; 3) криміналістична характеристика окремого злочину.</p>
<p>Сторінка 83 Причому, об'єднання злочинів у групи відбувається за різними</p>	<p>Сторінки 39-40 Об'єднання злочинів в групи відбувається за різними криміналістичними підставами</p>

<p>криміналістичними підставами та зумовлене збігом окремих ознак злочинів, що ведуть до тотожності методик їх розслідування. Як такі ознаки варто виокремити спосіб учинення злочину (забруднення або псування земель (ст. 239 КК України), порушення законодавства про континентальний шельф України (ст. 244) тощо); специфіку діяльності у сфері охорони навколишнього природного середовища; окремі характеристики особи злочинця (посадові злочини; злочини, вчинені матеріально-відповідальними особами тощо). Характеристика виду, групи злочинів є найбільш важливою та інформативною для розслідування злочинів з наукових позицій. Наявність такого рівня не викликає сумнівів.</p>	<p>та зумовлене збігом окремих ознак злочинів: спосіб вчинення злочину; специфіку діяльності у сфері охорони довкілля; окремі характеристики особи злочинця (злочини, що вчинені посадовою особою або матеріально-відповідальною особою). Характеристика виду, групи злочинів є найбільш важливою та інформативною для розслідування злочинів.</p>
<p>Сторінки 84-85 Не вдаючись до докладного аналізу та уточнення поняття, змісту та структури аналізованої категорії, головну увагу приділимо визначенню елементного складу криміналістичної характеристики злочинів проти довкілля виходячи з наступних позицій: 1. Криміналістична характеристика повинна давати об'єктивне уявлення про злочин, визначаючи його риси, які є відправними для методики розслідування [14]. 2. Перелік елементів криміналістичної характеристики не може бути жорстким, суворо визначеним, однак він має відображати специфічні особливості та властивості конкретного виду (групи) злочинів; водночас до змісту криміналістичної характеристики не можуть входити будь-які елементи, що стосуються не самого злочину, а його розслідування [252, с. 180]. 3. До змісту криміналістичної характеристики доцільно включати відомості щодо: способів вчинення злочину; обстановки (умов місця, часу та ін.) вчинення злочину; використаних знарядь і засобів; обставин та умов, що</p>	<p>Сторінки 40-41 При визначенні елементного складу криміналістичної характеристики злочинів проти довкілля вчені-криміналісти радять виходити з наступних позицій: 1. Така характеристика повинна давати об'єктивне уявлення про злочин і його риси, які є відправними для методики розслідування. 2. Перелік елементів криміналістичної характеристики не може бути жорстким, але до нього доцільно включити наступні відомості: спосіб вчинення злочину; обстановка вчинення злочину; знаряддя і засоби вчинення злочину; обставини та умови, що сприяли вчиненню злочину; особа злочинця; особа потерпілого; об'єкт та предмет злочинного посягання; мотиви і цілі злочину. 3. Центральною ланкою криміналістичної характеристики є спосіб вчинення злочину, який відіграє важливу роль у механізмі злочину, що являє собою складну та динамічну систему. 4. Окремий злочин складається з багатьох елементів, ознак, зв'язків, не всі з яких можуть мати криміналістичне значення. Тому, при складанні криміналістичних характеристик необхідно брати до уваги елементи, що притаманні всім злочинам цієї групи.</p>

сприяють учиненню злочину; особи злочинця; особи потерпілого; об'єкта й предмета злочинного посягання; мотивів і цілей злочину [252, с. 27–28].

4. Ядром, центральною ланкою криміналістичної характеристики є спосіб вчинення злочину. Всі інші елементи, так або інакше, пов'язані з ним, хоча і мають самостійне значення, однак при розробці конкретних методик повинні бути досліджені та вказані кореляційні зв'язки між різними елементами криміналістичної характеристики, особливо між способом та іншими структурними елементами [385, с. 347].

5. Спосіб учинення злочину відіграє найважливішу роль у механізмі злочину, що являє собою складну, багатокомпонентну та динамічну систему [387, с. 33]. При цьому механізм злочину (у вузькому розумінні), на відміну від способу, характеризує не якісну, а послідовну, технологічну сторону злочинного діяння, описує головним чином часовий, послідовний, динамічний порядок зв'язку окремих етапів, обставин і факторів учинення злочину [894, с. 17].

6. Окремий злочин становить безліч елементів, ознак, зв'язків, не всі з яких можуть мати криміналістичне значення. Тож лише притаманне всім злочинам цієї групи (або більшості з них) необхідно брати до уваги, складаючи криміналістичні характеристики. В іншому разі останні міститимуть велику кількість елементів, а враховуючи атиповий характер певної кількості елементів – завдадуть шкоди під час висунення версій та організації розслідування за конкретним злочином (дехто з науковців виокремлює аж 16 елементів [449, с. 8–9]). Таким чином, урахування в криміналістичній характеристиці злочинів лише елементів, які притаманні злочинам групи (або більшості з них), дозволить

<p>створити практично значущу конструкцію.</p>	
<p>Сторінки 87-88</p> <p>Під час визначення елементного складу криміналістичної характеристики злочинів проти довкілля необхідно враховувати особливості цієї групи злочинів, суть яких полягає в тому, що:</p> <p>1) злочинна поведінка (дії, бездіяльність) службових осіб (керівників підприємств, установ, організацій), а також інших осіб, які безпосередньо відповідають за встановлення та експлуатацію очисних споруд або виконують іншу роботу, пов'язану, наприклад, з транспортуванням відходів, викидів та їх знешкодженням, має наслідком утворення певних комплексів слідів, у широкому та вузькому значенні;</p> <p>2) факти про вчинення вказаних злочинів відображаються у розпорядженнях (письмових та усних) про зміну роботи очисних споруд, про доручення обслуговування механізмів некомпетентним працівникам тощо, виявлення й аналіз яких дають змогу встановити безпосередні причини порушення екологічних правил;</p> <p>3) процес забруднення та його наслідки, які проявляються у зміні фізичних, хімічних, біологічних властивостей вод, атмосферного повітря, забруднення їх шкідливими для здоров'я людей відходами промислового виробництва, призводить до утворення слідів — наслідків забруднення, пов'язаних з порушенням екологічного балансу, захворюваннями тощо;</p> <p>4) у результаті вжитих зацікавленими особами заходів задля приховування фактів порушення зазначених правил і наслідків цього утворюються сліди — наслідки маскуванню злочину;</p> <p>5) своєрідність сфери створення і знаходження слідів (водної, повітряної) і знаходження слідів забруднення позначається на їх стійкості, сприяє їх пересуванню, значному поширенню й,</p>	<p>Сторінки 41-42</p> <p>Під час визначення елементного складу криміналістичної характеристики порушення правил охорони вод та забруднення моря необхідно враховувати особливості цієї групи злочинів, суть яких полягає в тому, що:</p> <p>1) протиправна поведінка (дії, бездіяльність) службових і посадових осіб, а також інших осіб, які відповідають за встановлення та експлуатацію очисних споруд або виконують роботу, що пов'язана з утворенням, транспортуванням, видаленням, зберіганням, утилізацією відходів, їх знешкодженням, і ця діяльність має наслідком утворення певних комплексів слідів;</p> <p>2) факти про вчинення екологічних злочинів відображені у розпорядженнях про зміну роботи очисних споруд, про доручення обслуговування механізмів некомпетентним працівникам. Виявлення і аналіз таких документів дають змогу встановити причини порушення екологічних правил;</p> <p>3) процес забруднення та його наслідки, які проявляються у зміні фізичних, хімічних, біологічних властивостей вод, атмосферного повітря, забруднення їх шкідливими для здоров'я людей відходами промислового виробництва, призводять до утворення слідів — наслідків забруднення, що пов'язані з порушенням екологічного балансу;</p> <p>4) у результаті заходів, що вживались зацікавленими особами для приховування фактів порушення екологічних правил та наслідків порушення таких правил, утворюються сліди — наслідки маскуванню злочину;</p> <p>5) своєрідність сфери створення, знаходження слідів (водна сфера, повітряна сфера, надра) сприяє значному поширенню слідів забруднення, що позначається на їх</p>

<p>водночас, зникненню (розчиненню) тощо [481].</p>	<p>стійкості і сприяє швидкому зникненню і розчиненню слідів у воді, повітрі, надрах.</p>
<p>Сторінки 94-95: У свою чергу, «наслідок»– це те, що виходить, впливає з певних обставин, дій, причин; результат, підсумок [138, с. 304]. Отже, зміни, які настають після вчинення злочину (як його результат), слід уважати наслідками. Так, перевищення гранично-допустимих концентрацій шкідливих речовин в атмосферному повітрі є елементом слідової картини, а спричинене внаслідок цього захворювання людей чи інший розлад здоров'я буде наслідком. З огляду на це зайвий раз постає питання про доцільність розмежування слідової картини від наслідків. Сьогодні більшість науковців поєднують сліди та наслідки в окремому елементі криміналістичної характеристики злочинів проти довкілля (як і суб'єктів та наслідки, механізм слідоутворення й наслідки), а деякі з них навіть ототожнюють їх, не вбачаючи між ними відмінностей.</p>	<p>Сторінки 44-45: Якщо ж аналізувати поняття «наслідок», ми приходимо до висновку, що це те, що виходить, впливає з певних обставин, дій, причин; це результат або підсумок. Отже, зміни, які настають після вчинення злочину, слід вважати наслідками злочину. Так, перевищення гранично-допустимих концентрацій шкідливих речовин в атмосферному повітрі є елементом слідової картини, а захворювання людей, яке цим спричинене, буде шкідливим наслідком. Тому важливо розмежувати слідові картини злочину від наслідків злочину. На даний час багато науковців поєднують сліди та наслідки в окремому елементі криміналістичної характеристики довкілля, а деякі з них навіть ототожнюють їх, не вбачають відмінностей між ними.</p>
<p>Сторінки 96-97: Не вдаючись до поглибленого аналізу різновидів шкоди, бо вони є достатньо дослідженими в юридичній літературі, зупинимося лише в межах необхідного для обґрунтування своєї думки. Так, фізичну шкоду спеціалісти визначають як сукупність змін, що сталися об'єктивно внаслідок вчинення кримінального правопорушення у стані людини як фізичної істоти. До її складових належать: тілесні ушкодження, розлад здоров'я, фізичні страждання, біль, смерть [401, с. 270]. На думку науковців, погіршення якості довкілля, знищення або пошкодження природних об'єктів не можуть не позначитися на стані здоров'я населення. Несприятливій дії факторів навколишнього природного середовища піддається все населення.</p>	<p>Сторінки 45-46: Так, фізичну шкоду вчені визначають як сукупність змін, що сталися об'єктивно внаслідок вчинення кримінального правопорушення у стані людини як фізичної істоти. До складових такого виду шкоди належать: тілесні ушкодження, розлад здоров'я, фізичні страждання, біль, смерть. На думку науковців, погіршення якості довкілля, знищення або пошкодження природних об'єктів не можуть не позначитися на стані здоров'я населення. Несприятливій дії факторів навколишнього природного середовища піддається все населення. Такі умови викликають значне функціональне напруження в організмі людини, що призводить до дисфункційних перебудов і захворювань.</p>

Такі умови викликають значне функціональне напруження в організмі людини, що призводить до дисфункційних перебудов і захворювань [191, с. 3]. Абстрагуючись певним чином, за дотримання конкретних юридичних (передусім процесуальних) вимог, конкретна особа за таких обставин може бути визнана потерпілою.

У структурі криміналістичної характеристики особа потерпілого традиційно складається з таких компонентів: демографічні дані, відомості про спосіб життя, риси характеру, звички, зв'язки і стосунки, ознаки віктимності тощо [380, с. 371]. Цей елемент викликає увагу з боку криміналістів не лише як джерело доказової інформації, а і як фізичний об'єкт, що вносить певні зміни до навколишньої обстановки або може нести на собі (тілі, одязі) чи на предметах і засобах, що є при ньому, різноманітні сліди, виявлення та дослідження яких криміналістичними засобами дозволяє отримати важливу в доказовому відношенні інформацію.

За дотримання юридичних, процесуальних вимог, конкретна особа за таких обставин може бути визнана потерпілою.

У структурі криміналістичної характеристики особа потерпілого складається з наступних компонентів: демографічні дані, відомості про спосіб життя, риси характеру, звички, зв'язки і стосунки, ознаки віктимності тощо. Цей елемент криміналістичної характеристики цікавий не лише як джерело доказової інформації, а і як фізичний об'єкт, що вносить певні зміни до навколишньої обстановки або може нести на собі чи на предметах і засобах, що є при ньому, різноманітні сліди, виявлення та дослідження яких криміналістичними засобами дозволяє отримати важливу доказову інформацію.

Сторінка 103

Словосполучення «предмет злочинного посягання» тут видається некоректним, бо в традиційному розумінні криміналістика є наукою про злочин як динамічний процес і не охоплює об'єктом свого вивчення інші правопорушення. Відтак, якщо посягання – це злочин у динаміці, то «злочинне», як означення посягання, не несе спеціального смислового навантаження, є тавтологічним, а тому зайвим. Використання означення «безпосередній» щодо предмета посягання, мало на меті вказати, що з криміналістичного погляду інтерес становлять буквальні, очевидні, неприховані, конкретні предмети матеріального світу, у зв'язку з якими здійснюється злочинна діяльність, а не соціальні цінності та відносини, що

Сторінка 51

Словосполучення «предмет злочинного посягання» видається некоректним, тому що в традиційному розумінні криміналістика є наукою про злочин як динамічний процес і не охоплює об'єктом свого вивчення інші правопорушення. Але, якщо посягання – це злочин у динаміці, то слово «злочинне», як означення посягання, не несе спеціального смислового навантаження, є тавтологією, а тому зайвим.

Використання означення «безпосередній» щодо предмета посягання, мало на меті вказати, що з криміналістичного погляду становлять інтерес становлять неприховані, очевидні, буквальні, конкретні предмети матеріального світу, у зв'язку з якими здійснюється злочинна діяльність, а не соціальні цінності та відносини, що цими предметами виражені

цими предметами виражені (не об'єкт злочину). Отже, оскільки означення «безпосередній» характеризує властивість самого предмета, а не посягання загалом, тому зворот «предмет безпосереднього посягання» є некоректним. Таким чином, можна погодитися з наявною в літературі думкою [318, с. 149], що найбільш адекватним видається термін «предмет посягання», який слід вважати як матеріальний предмет органічної та неорганічної природи, з яким злочинець вступає у взаємодію, змінює та перетворює його [737, с. 268–269].

(не об'єкт злочину). Отже, оскільки означення «безпосередній» характеризує властивість самого предмета, а не посягання загалом, тому зворот «предмет безпосереднього посягання» є некоректним. Таким чином, припустимо погодитися з наявною в криміналістичній літературі думкою, що найбільш вдалим видається термін «предмет посягання», який слід вважати як матеріальний предмет органічної та неорганічної природи, з яким злочинець вступає у взаємодію, змінює та перетворює його.